

הפסד חזקת כשרות

א. כתובות יג.

מתני': ראוה מדברת עם אחד ואמרו לה "מה טיבו של איש זה?" "איש פלוני וכהן הוא" –

- רבן גמליאל ורבי אליעזר אומרים נאמנת
- ור' יהושע אומר לא מפיה אנו חיינן, אלא הרי זו בחזקת בעולה לנתין ולממזר עד שתביא ראיה לדבריה.
- היתה מעוברת ואמרו לה "מה טיבו של עובר זה?" "מאיש פלוני וכהן הוא" –
- רבן גמליאל ורבי אליעזר אומרים נאמנת
- ור' יהושע אומר לא מפיה אנו חיינן אלא הרי זו בחזקת מעוברת לנתין ולממזר עד שתביא ראיה לדבריה:

גמ': מאי "מדברת"?

- זעירי אמר נסתרה
- רב אסי אמר נבעלה

בשלמא לזעירי היינו דקתני "מדברת", אלא לרב אסי מאי "מדברת"? לישנא מעליא, כדכתיב "אכלה ומחתה פיה ואמרה לא פעלתי און." בשלמא לזעירי היינו דקתני תרתי, מדברת ומעוברת, אלא לרב אסי תרתי למה לי? חדא להכשיר בה, וחדא להכשיר בבתה.

- הניחא למאן דאמר לדברי המכשיר בה מכשיר בבתה, אלא למ"ד לדברי המכשיר בה פוסל בבתה מאי איכא למימר?
- רב אסי סבר כמ"ד לדברי המכשיר בה מכשיר בבתה.

א"ל רב פפא לאביי: לזעירי דאמר מאי "מדברת" נסתרה, וא"ר יהושע לא מהימנא, האמר רב מלקין על היחוד ואין אוסרין על היחוד? לימא דלא כר' יהושע?? אפי' תימא ר' יהושע, מעלה עשו ביוחסין.

ב. שיטה מקובצת כתובות יג ע"א, מן לקוטי הגאונים

אלא הרי זו בחזקת וכו' לנתין ולממזר. פי' ופסולה לכהונה. ותנא הכי והוא הדין לשאר פסולין, כגון חלל שתוקי ואסופי, דכיון שנבעלה לפסול לה פסלה מן הכהונה...

ג. פני יהושע כתובות יג ע"א

מדנקט לנתין ולממזר ולא נקט לעכו"ם ולעבד, והכי הוי שפיר טפי דמסתמא רובא דעלמא עכו"ם נינהו, נראה משום דלר"י הבת **אסורה אפילו לקהל ישראל משום ספק ממזרת**, והיינו דנקט לנתין ולממזר משום דקי"ל [יבמות מ"ה ע"ב] עכו"ם ועבד הבא על בת ישראל הולד כשר...

ד. רבי עקיבא איגר כתובות יג ע"א

לנתין ולממזר. אף דבבא זו רק מן להכשיר בה א"כ למאי הלכתא נקט לנתין ולממזר מה פסול יש בה יותר מנבעלה לנכרי. י"ל דרצה להשמיענו **אף דנתין וממזר בודאי הוי מיעוטה** דאפילו ברוב כשרים אסורה מחששא דנבעלה למיעוט וכדאמרי' בסוגיא דמאן דפוסל פוסל אפילו ברוב כשרים. אולם לפ"ז קשה...

ה. סיכום

Zeiri – There are two machlokot		
	Rabban Gamliel/Rabbi Eliezer	Rabbi Yehoshua
Yichud	<u>Kosher</u>	<u>She is disqualified</u>
Biah	<u>Kosher</u>	<u>She and her child are disqualified</u>

Rav Asi – There is only one machloket		
	Rabban Gamliel/Rabbi Eliezer	Rabbi Yehoshua
Yichud	Kosher	Kosher
Biah	<u>Kosher</u>	<u>She and her child are disqualified</u>

ו. רש"י כתובות יג ע"א

אכלה ומחתה פיה - אלמא נקט תשמיש בלשון אכילה.

ז. ר' יעקב יצחק גורדון, פרדס יצחק

- כמו שמשתמשים בלשון זרה של אכילה, אפשר להשתמש בלשון זרה של דיבור
- משתמשים בלשון ששייך לפה

ח. שיטה מקובצת כתובות יג ע"א

ואין להקשות לרב אסי אמאי נקט לישנא דמרחקא כולי האי מנבעלה ה"ל למנקט ראוה שנסתרה דהיינו לישנא מעליא ואנן מפרשים לה מאי נסתרה נבעלה די"ל דאי הוה נקט נסתרה לא הוה מפרשים לה אלא בנסתרה ממש לכך קתני מדברת דע"כ לא מתפרשא כפשטיה ולכך מפרשינן לה בנבעלה. כנ"ל:

ט. ר' יעקב יצחק גורדון, פרדס יצחק, כתובות יג. סי' לב

ועוד י"ל דמשו"ה לא נקט "נסתרה" דגם זה לא הוי לישנא מעליא כ"כ...
הערה קח: ויש סיוע לזה מדברי הר"ן ("ראוה") שכתב "שראו שנסתרה עם אחר ונקט מדברת לישנא מעליא"...

י. רש"י כתובות יג ע"א

בבתה - אם העובר הזה נקבה תנשא לכהונה לר"ג. דאי אשמועינן בדידה, הוה אמינא איהי הואיל דהוה לה חזקה דכשרות מעיקרא אמרי' אוקמה אחזקה ואל תפסילנה מספק, אבל עובר דלא הוה ליה חזקה דכשרות אימא לא.

יא. חדושי הריטב"א כתובות יג ע"א

והא דנקטינן בתה ולא נקטינן בנה להכשיר ביאתו שלא תפסול לכהונה או לפסולו לקהל אם יש בו ספק ממזר או נתין, משום דניחא לן למנקט בתה דתהוי דומיא דידה למפסלה לכהונה מחמת ביאה זו.

יב. שיטה מקובצת כתובות יג ע"א

והגאונים כתבו וז"ל: האי דנקט להכשיר בתה ולא נקט נמי להכשיר בנה משום דבן אינו צריך כל כך הכשר, שאפילו נולד מן הפסולין כולן חוץ מנתין וממזר מותר אף בכהנת כדאמרינן בעשרה יוחסין "כל הפסול לכהונה מותר בכהנת, דאמר רב יהודה אמר רב לא הוזהרו כשרות להנשא לפסול", אבל בת כיון שהיא חללה או גיורת או שפחה משוחררת אסורה לכהן כדמפרש התם, הילכך נקט הכא הכשר הבת. ע"כ:

האם רבן גמליאל-רבי אליעזר צריכים רוב, או תרי רובי, או כלום?

יג. כתובות יד-טו.

מתני': א"ר יוסי מעשה בתינוקת שירדה למלאות מים מן העין ונאנסה, אמר רבי יוחנן בן נורי אם רוב אנשי העיר משיאין לכהונה הרי זו תינשא לכהונה:

גמ': אמר ליה רבא לרב נחמן: ר' יוחנן בן נורי דאמר כמאן? אי כרבן גמליאל אפילו ברוב פסולין נמי מכשר, אי כרבי יהושע אפילו ברוב כשרים נמי פסיל!

אמר ליה, הכי אמר רב יהודה אמר רב: בקרונות של ציפורי היה מעשה,

- וכדרבי אמי דאמר רבי אמי והוא שהיתה סיעה של בני אדם כשרין עוברת לשם,
- וכדר' ינאי דאמר ר' ינאי נבעלת בקרונות כשרה לכהונה. בקרונות סלקא דעתך? אלא נבעלת בשעת קרונות כשרה לכהונה. אבל פירש אחד מציפורי ובעל הולד שתוקי.

יד. רש"י כתובות יד ע"ב

אפילו ברוב פסולין נמי מכשר - דאית ליה העמד אשה על חזקתה.

טו. תוספות כתובות יד ע"ב

כמאן אי כר"ג אפילו ברוב פסולין נמי מכשר - וא"ת והא לא מכשר ברוב פסולין אלא כשטוענת ברי ואית לה מיגו דאי בעיא אמרה "לא נבעלתי", או בלא מגו היכא דאיכא למימר בודקת ומזנה, אבל הכא אפילו טוענת ברי הא לית לה מגו, וליכא למימר בודקת ומזנה דהא נאנסה!... ויש לומר דהכי פירושו: כמאן? אי כר"ג ובטוענת ברי ובלא ראוה שנאנסה דאיכא מגו, אפילו ברוב פסולין נמי מכשר...

טז. רש"י כתובות יד ע"ב

אמר ליה הכי אמר כו' - לעולם כרבי יהושע והכא משום דאיכא תרי רובי לכשרות אכשרה...

יז. שעורי ר' דוד כתובות טו ע"א (תתו) ביאור המעליותא דתרי רוב

וצ"ע בזה: מה מוסיף הא דאיכא תרי רובי? הא ברוב העיר גופיה אין נפ"מ אם הוא רוב גדול או קטן, דהא אפי' אם יש אחד יותר ממחצה, יש לו אותו דין רוב, כמו אם יש הרבה יותר ממחצה, וא"כ מה מוסיף מה שיש עוד אנשים של הסיעה, סו"ס הרי נכנסו לעיר ונתערבו שם, והו"ל כאילו שיש יותר אנשים בעיר עצמו, ומאי עדיפותא דתרי רובי.

ובראשונים כתבו, דהוי מדין ספק ספיקא, דחשיב כב' ספיקות. וצ"ע דהא שם אונס חד הוא, והוי ספק אחד, ואמאי חשיב ס"ס, וצ"ע. ואפשר דכיון דהוי הכל רק גזירה דרבנן, שגזרו אטו קבוע, א"כ בכה"ג דאיכא תרי רובי לא גזרו, והוי גדר בעלמא בגזירה דרבנן, וצ"ע.

יח. רמב"ם הלכות איסורי ביאה פרק טו הלכה יא
 פנויה שנתעברה מזנות, אמרו לה מהו העובר הזה או הילוד הזה, אם אמרה "בן כשר הוא ולישראל נבעלתי" הרי זו נאמנת והבן כשר, ואף ע"פ שרוב העיר שזנתה בה פסולים.

יט. רמב"ם הלכות איסורי ביאה פרק יח הלכה יג - יד
הלכה יג: פנויה שראוה שנבעלה לאחד והלך לו, ואמרו לה "מי הוא זה שבא עליך" ואמרה "אדם כשר" הרי זו נאמנת, ולא עוד אלא אפילו ראוה מעוברת ואמרו לה "ממי נתעברת" ואמרה "מאדם כשר" הרי זו נאמנת ותהיה מותרת לכהן.
הלכה יד: בד"א? בשיהיה המקום שנבעלה בו פרשת דרכים, או בקרנות שבשדות שהכל עוברין שם, והיו רוב העוברים שם כשרים, ורוב העיר שפרשו אלו העוברין ממנה כשרים, שהחכמים עשו מעלה ביוחסין והצריכו שני רובות...

כ. מגיד משנה הלכות איסורי ביאה פרק יח הלכה יג
 פנויה שראוה שנבעלה וכו'. בדברים אלו רבו הדעות למפרשים ז"ל ותחילה אבאר דעת רבינו. הוא סובר שאפילו שהפנויה שאמרה לכשר נבעלתי מכשירין העובר, ואף על פי שרוב העיר שזנתה בה פסולין לה כנזכר פט"ו בביאור, זהו להכשיר הולד ואף על גב דלא הו"ל חזקה דכשרות לפי שהדין כך הוא שהיא נאמנת ולא החמירו בולד כלל לפי שאם היו מחמירין בו מלבא בקהל לא היה לו תקנה...

כא. קידושין פא ע"א
 אמר רב מלקין על ייחוד ואין אוסרין על הייחוד. אמר רב אשי לא אמרן [דמלקין] אלא בייחוד פנויה, אבל בייחוד דאשת איש לא שלא תהא מוציא לעז על בניה.

כב. מגיד משנה הלכות איסורי ביאה פרק יח הלכה יג
 אבל בהיא עצמה, אף על פי שהדין כן שהיא נאמנת אפילו ברוב פסולין, ואם נשאת לכהן לא תצא, אעפ"י כן לכתחילה לא תנשא לכהן אלא בתרי רובי, ומעלה עשו ביוחסין לכתחילה, והרי יש לה תקנה [שלא כמו בתה -מ.ט.ט.] שתנשא לישראל.
 וסובר זה רבינו מפני שאמרו בפ"ק דכתובות (דף י"ג) "היתה מעוברת ואמרו לה מה טיבו של עובר זה, מאיש פלוני וכהן, ר"ג ורבי אליעזר אומרים נאמנת ורבי יהושע אומר לא מפיה אנו חיינן אלא הרי זו בחזקת מעוברת לנתין ולממזר עד שתביא ראיה לדבריה." ובגמרא (דף י"ד) "אמר ליה שמואל לרב יהודה שינא הלכה כר"ג ואת לא תעביד עובדא עד דאיכא רוב כשרין אצלה." ואמרו שם דה"ק: לא תעביד עובדא לכתחילה.

וסובר רבינו ד"רוב כשרין" דבעינן לכתחילה תרי רובי ניהו, ממה ששינונו שם במשנה (דף י"ד) "א"ר יוסי מעשה בתינוקת שירדה למלאות מים מן העין ונאנסה, א"ר יוחנן בן נורי אם רוב אנשי העיר משיאין לכהונה הרי זו תנשא לכהונה", ואמרו שם בגמרא "דאמר כמאן? אי כר"ג אפילו ברוב פסולין נמי מכשיר, אי כרבי יהושע אפילו ברוב כשרין נמי פוסל וכו' אמר רב יהודה אמר רב בקרונות של צפורי היה מעשה וכדרבי אמי דאמר רבי אמי והוא שהיתה סיעה של בני אדם כשרין עוברת לשם, דאיכא תרי רובי", כדאיתא התם ואמרו שם דאע"ג דבעלמא לא בעינן תרי רובי, מעלה עשו ביוחסין. ואמר רב הלכה כרבי יוסי.
 וסובר רבינו דאנן קי"ל הכי לכתחילה אף על פי שטוענת ואומרת לכשר נבעלתי, וכן בדיעבד כל זמן שאינה טוענת כגון אלמת או חרשת או שאינה יודעת, דכל דליכא תרי רובי אפילו בדיעבד מפקינן לה...

כג. כסף משנה הלכות איסורי ביאה פרק יח הלכה יג
 [יג] פנויה שנראה שנבעלה וכו'. כתב ה"ה... משמע דס"ל דכי שני רב יהודה "בקרונות של צפורי היה מעשה" לאוקומי לר"י בן נורי כר"ג הוא דשני הכי, ודלא כרש"י שפירש דכרבי יהושע מוקים ליה. והכריחם לפרש כן כי היכי דלא תיקשי הילכתא אהלכתא דאפסיקא הלכתא בגמרא כר"ג והדר אפסיקא הלכתא כרבי יוסי אליבא דרבי"ג, הלכך ע"כ לפרושי דרבי"ג אתי כר"ג:

כד. מגיד משנה הלכות איסורי ביאה פרק יח הלכה טו
 ודעת הרמב"ם ז"ל והרשב"א ז"ל מסכמת לדברי רבינו בכל מ"ש, חוץ ממה שהצריך בטוענת תרי רובי לכתחילה, שהם ז"ל סוברין דבחזד רובא סגי ואפילו לכתחילה כהיא דשמואל דאמר עד דאיכא רוב כשרין אצלה ולא בעי תרי רובי. וסוגיין דבעינן תרי רובי היא בשאינה טוענת. ולא חלקו באינה טוענת בין לכתחילה לדיעבד...

כה. סיכום שיטת רבן גמליאל

רש"י	רמב"ם	רמב"ן-רשב"א
בשבילה	יש חזקה, אין צורך בתרי רובי	טוענת ברי – צריך רוב אחד לא טוענת ברי – צריך תרי רובי
בשביל בתה	?	אין צורך בתרי רובה, כדי לתקנה

שיטת זעירי ואשת כהן שנתייחדה עם העכו"ם

כו. רש"י תהלים יח:מח

וידבר – ויהרוג, לשון דָּבַר. ל"א כמו "וינהג", דמתרגם "ודבר"...

כז. רש"י כתובות יג ע"א

מוכח להדיא דלזעירי לא נצרך לומר לישנא מעליא.

- ונ"ל משום ד"מדברת" יוכל להתפרש מלשון "וידבר עמים תחתי" (תהלים יח) דהוא ענין הנהגה לל"א שבפרש"י. והכא נמי ר"ל שמתנהגת עמו לבדו.
- או "מדברת" ר"ל דברי תפלות וזנות דמסתמא הוא בסתר.

כח. שיטה מקובצת כתובות יג ע"א

בשלמא לזעירי היינו דקתני מדברת. פ"י אף על גב דלא קתני להדיא נסתרה, מ"מ מתפרשא שפיר סתירה בלשון "מדברת". וכן כתבו הגאונים ז"ל "היינו דקתני 'מדברת' פירוש דמשמע שמדברת ולוחשת עמו בסתר. ע"כ:

כט. רש"י כתובות יג ע"א

ונ"ל לחלק בין "לשון נקי" לבין "לישנא מעליא" דהראשון הוא כגון שאומר "לא טהור" תחת "טמא" דהלשון מבורר, וכן "דבור" תחת "סתירה" דיש במשמעותו ג"כ לשון סתירה כנ"ל. אבל "לישנא מעליא" הוא לדבר בלשון שהוא רחוק מן המכוון כמו הכא לרב אסי. ולפעמים הוא הפך המכוון כמו בריש פסחים דתני "אור" תחת "ליל". ולכן קאמר הכא בשלמא לזעירי כו' משום דבלשון נקי אף במילי דעלמא דרך לדבר בו כדאיטא שם בפסחים. ובזה מדויק שם דאהא דתני אור תחת ליל משני "לישנא מעליא נקט."

ל. תוספות סוטה ה ע"ב

פירוש דמתני' ד"דיבור" סתירה הוא מדקתני "כיצד מקנא", ולשון נקי הוא כדתנן בפרק קמא דכתובות (דף יג.) "ראוה מדברת" ומפרש בגמ' "מאי 'מדברת'? נסתרה..."

לא. תלמוד ירושלמי מסכת סוטה פרק א הלכה ב

מתני': כיצד הוא מקנא לה? אמר לה בפני שנים "אל תדברי עם איש פלוני" ודיברה עמו, עדיין מותרת לביתה ומותר' לוכל בתרומה. נכנסה עמו לבית הסתרושהת כדי טומא', אסורה לביתה ואסורה לוכל בתרומה. ואם מת חולצת ולא מתייבמת:
גמ': סוף דבר עד שתדבר עמו [אינה סוטה], הא אם נסתרה עמו ולא דיברה אין סתירתה כלום? "דיברה" אתא מימור לך אפי' דיברה עמו ולא נסתרה עדיין היא מותרת לביתה ומותרת לוכל בתרומה [דאין דיבור עושה אותה סוטה]. לשון נקי הוא מתניתא, [וכוונתה] "אל תתייחדי עם איש פלוני."

לב. ישראל ברוך לדיוב, בגדר לישנא מעליא ולשון נקיה, קובץ בית דוד שלמה

לג. ספר מצוות גדול לאוין סימן קכא

כתוב בה"ג בהילכות מיאון (דף סד, א) מה ששינוי בכתובות פרק קמא (יג, א) "ראוה מדברת עם איש אחד ואמרו לה מה טיבו של זה ואמרה איש פלוני וכהן הוא רבן גמליאל ורבי אליעזר אומרים נאמנת להשיאה לכהונה" ומפרש בגמרא "מאי מדברת זעירי אמר נסתרה", **הני מילי נסתרה עם ישראל, אבל נסתרה עם הגוי הרי היא כשבויה ופסולה לכהונה.** עד כאן דבריהם.

לד. שו"ת מהרי"ק סימן קס

...והרי לך כמה אשלי רברבי דשרו בכה"ג. ואף על גב שכתבו ה"ג ומביאן הסמ"ג בלאו קכ"א וז"ל... עכ"ל סמ"ג שהביא בשם ה"ג וכן מצאתיו בה"ג. ומשמע לכאורה דפליגי אכל הני רברבתא דלעיל, דאסרי אפי' בשעה מועטת ואפי' אינה מסורה בידם דומיא דראוה מדברת, מ"מ היה קצת נראה לומר דלא פליגי ולהעמיד ההיא דה"ג **דווקא לאוסרא להנשא לכהונה** אבל אם כבר נשאת אינה נאסרת על בעלה... ועוד יש לחלק ולומר דהתם מדבר **בנסתרה אדעתא דזנות** כדמשמע לישנא ד"ראוה מדברת" כלומר מתחילה היו מדברים יחד מענייני תפלות ושוב ראוה נסתרת עמו, דמוכחא מילתא שנתרצה לו ומשום כך נסתרה עמו מתוך דבריהם. וכן נראה מתוך הסוגיא דהתם בפ"ק דכתובות (דף יג) דפריך "בשלמא לזעירי דאומר נסתרת היינו דקתני מדברת, אלא לרב אסי מאי מדברת?" ומשני "לישנא מעליא נקט", ועתה יש לתמ' דאדרבה לזעירי קשה אמאי לא קתני נסתרה' בהדיא, דליכא למטעי! ואמאי נקט מדברת? וכל שכן דלפי האמת דמשני לרב אסי דלישנא מעליא נקט דקשה טפי דבשלמא לרב אסי א"ש דלא קתני נבעלת משום לישנא מעליא, אלא לזעי' אמאי לא קתני נסתרה בהדיא? אלא ודאי משום הכי קתני "מדברת" דדווקא במדברת דאיכא רגלי' לדבר הוא דפליג ר' יהושע, אבל בנסתרה לחודי' הוא מודה לר"ג...